

ÅLANDS LANDSKAPSSTYRELSE

Nr 76 Ka

Mariehamn 1978-01-11

Hänvisning 32 § landstingsordningen

Till Självstyrelsepolitiska nämnden

Ärende Redogörelse för perioden
01.11.1976-31.10.1977

Enligt 32 § landstingsordningen skall landskapsstyrelsen i början av varje landsting lämna en redogörelse över de självstyrelsepolitiska frågor, som väsentligt kan beröra landskapets författningsenliga rättigheter.

Landskapsstyrelsen överlämnar i sådant avseende nedanstående redogörelse för perioden 01.11.1976 - 31.10.1977.

Sjömansskatten

I juni 1973 undertecknades mellan Finland och Sverige ett nytt avtal för undvikande av dubbelbeskattning, där det bland annat slogs fast att finländska sjömän på svenska fartyg skulle beskattas endast i Sverige. Avtalet godkändes av Finlands och Sveriges riksdagar i början av år 1974, men det kunde likväl icke bringas i kraft, emedan Ålands landsting vägrade bifalla därtill för kommunalbeskattningens del. Utan hänsyn till de yrkanden som från landskapets sida upprepade gånger och hos olika myndigheter hade framförts i frågan, undertecknade representanter för Finlands och Sveriges regeringar i november 1976 ett tillägg till 1973 års dubbelbeskattningsavtal, varigenom Åland ställdes helt på sidan om avtalet beträffande kommunalskatten. Ikraftträdandet av detta avtal skulle ha medfört att dubbelbeskattning av åländska sjömän på rikssvenska fartyg hade blivit möjlig.

På grund härav upptog landskapsstyrelsen i början av december 1976 diskussioner med finansministeriet och utrikesministeriet för att finna utvägar ur den ohållbara situationen. Diskussionerna följdes upp med en skrivelse till utrikesministeriet den 14 december 1976, vari landskapsstyrelsen hemställde att nya förhandlingar mellan Finlands och Sveriges regeringar skulle upptas i syfte att tillgodose de åländska kommunernas intressen samt att företrädare för landskapsstyrelsen därvid skulle få delta.

Efter ytterligare kontakter inbjöd landskapsstyrelsen finansminister Esko Rekola och justitieminister Kristian Gestrin för Finlands regering samt budgetminister Ingemar Mundebo och kommunminister Johannes Antonsson för Sveriges regering till ett möte i Mariehamn den 1 mars 1977. Vid mötet gavs från åländsk sida en grundlig belysning av hela sjömansskattefrågan ur såväl praktisk-ekonomisk som självstyrelsepolitisk synpunkt. De fyra ministrarna uttalade sin förståelse för de åländska synpunkterna och beslöt att en gemensam arbetsgrupp för berörda ministerier skulle tillsättas med uppdrag att finna en lösning på problemen. Landskapsstyrelsen skulle få tillfälle att framlägga synpunkter för arbetsgruppen.

Den 3 maj fick representanter för landskapsstyrelsen ta del av tvenne förslag som för arbetsgruppen framlagts av de finländska respektive svenska medlemmarna. Båda förslagen gick ut på att Sverige och Finland gemensamt skulle erlægga kompensation åt de åländska kommunerna för det skattebortfall som dubbelbeskattningsavtalet skulle medföra. Det svenska förslaget, vilket ur åländsk synpunkt var något fördelaktigare, lades härfter till grund för det s.k. kompensationsavtal som representanter för finansministerierna i Finland och Sverige paragraferade den 12 maj. Den åländska sjömansskattefrågan var härmed i princip löst, varför landstinget omsider kunde bifalla till ikraftträdandet av 1973 års dubbelbeskattningsavtal, då detta i september ånyo över-sändes av Republikens President.

Kompensationsavtalets högtidliga undertecknande skedde i Helsingfors den 3 november i närvaro av representanter för Åland. Avtalet, vars giltighet tillsvidare är fem år, innebär att de åländska kommunerna räknat från och med år 1977 i ersättning för det skattebortfall, som dubbelbeskattningsavtalet med Sverige medför ifråga om sjömansinkomst på svenska fartyg, skall årligen erhålla ett belopp motsvarande sjömansskattens kommunandel, beräknad som om sjömansinkomsten hade förvärvats på inhemskt fartyg. Av ersättningarna svarar Sverige för 70 % och Finland för 30 %. Förberedelser för avtalets ratificering och verkställighet pågår.

Enligt sjömansskattelagen skall kommunernas andel i sjömännens källskatt beräknas enligt 10 penni per skattöre. Vid lagens tillkomst år 1958 var detta ett ungefärligt medeltal av skattörepriset i landets kommuner, men numera ligger medeltalet omkring 15 p. Genom sjömännens lägre kommunalskatt går särskilt de åländska kommunerna miste om betydande skattebelopp.

I skrivelse till finansministeriet den 23 januari 1975 anhöll landskapsstyrelsen, att ministeriet skulle vidtaga åtgärder för att kommunerna skulle erhålla sin rättmätiga andel av sjömansskatten. Därvid framhöll landskapsstyrelsen att detta kunde ske utan att sjömansskattens totalbelopp ändras.

I november 1975 tillsatte finansministeriet en kommitté för uppgörande av förslag till ny sjömansskattelag. Sedan det framgått att denna kommitté icke alls befattade sig med frågan om justering av sjömansskattens kommunandel avlät landskapsstyrelsen i mars 1977 en ny skrivelse i ärendet till finansministeriet, som denna gång överstyrde skrivelsen till kommittén för behandling. Enligt uppgifter i pressen har kommittén beaktat landskapsstyrelsens förslag och gått in för att sjömansskattens kommunandel skall beräknas enligt medeltalet av de förskottsskatteören som för skatteåret fastställts för landets kommuner, avrundat nedåt till närmaste fulla penni. Avsikten är att reformen skall genomföras från början av år 1979. Om så sker innebär det för de åländska kommunerna minst dubbelt större inkomstökning än vad kompensationsavtalet medför. Härtill bidrar också att kompensationen för skattebortfallet i Sverige skall beräknas enligt den finländska sjömansskattelagens bestämmelse om kommunernas andel i sjömansskatten.

Värnpliktsärenden

Under sommaren 1977 anmäldes till landskapsstyrelsen, att staben för Åbo militärdistrikt till höstens uppbåd hade kallat personer som åtnjuter åländsk hembygdsrätt.

Med anledning härav beslöt landskapsstyrelsen tillskriva staben för Sydvästra Finlands militärlän och erinra om militärdistriktets förfarande, som enligt landskapsstyrelsens uppfattning stod i strid med självstyrelselagens bestämmelser.

Under justitieminister Tuure Salos besök på Åland 24 augusti 1977 förevar ärendet till behandling. Häri deltog även lagstiftningsrådet Leif Sevón, som hade av huvudstaben fått i uppdrag att avge ett yttrande i ärendet.

Huvudstaben utfärdade den 3 oktober 1977 "förfaringsdirektiv om värnpliktsärendenas skötsel för invånarna i landskapet Åland".

Enligt dessa förfaringsdirektiv skall varken till värnpliktstjänstgöring eller till uppbåd kallas sådan invånare i landskapet Åland, som erhållit åländsk hembygdsrätt före fyllda tolv år även om han förlorat hembygdsrätten på grund av vistelse utomlands. Detta gäller både person som fått tillbaka hembygdsrätten och person som fortfarande bor utomlands men som efter återflyttning till landskapet är berättigad att återfå hembygdsrätten när han så önskar.

Sedan de felaktigt utsända kallelsema till uppbåd den 21 oktober 1977 återkallats och numera klara skriftliga direktiv i förfaringsätt föreligger, anser landskapsstyrelsen att ärendet nått en laglig och rättvis lösning även för framtiden.

Nordiskt samarbete

Såsom av landskapsstyrelsens föregående redogörelse till självstyrelsepolitiska nämnden framgår, har representanter för Ålands landskapsstyrelse och Färöarnas landsstyre numera rätt att deltaga utan rösträtt i minister rådsmöten och ämbetsmannakommittémöten, där ärenden av intresse för landskapsstyrelsen respektive landsstyret behandlas. Underhandlingar skulle föras med Finlands utrikesministerium om den praktiska verkställigheten.

Under året har sådana underhandlingar förts. Som resultat härav mottar landskapsstyrelsen automatiskt föredragningslistor och protokoll från minister råds-, ställföreträdar-, utskotts- och ämbetsmannakommittémöten. Detta främjar i hög grad kontakten med och bevakningen av arbetet i Nordiska ministerrådet.

Provet i studentexamen i finska

Landskapsstyrelsen har fortsatt ansträngningarna för att åstadkomma ändring i fordringarna i studentexamen i finska. De åländska abiturienterna har som känt sådana svårigheter i detta ämne i studentprovet, att det ej kan anses rimligt eller försvarligt att så många ålänningar utestängs från högskolestudier i landet enbart på grund av dessa svårigheter.

Företrädare för landskapsstyrelsen sammanträffade i april 1977 i Helsingfors med dåvarande undervisningsministern och undervisningsministeriets kansli-
chef. Såsom ett resultat härav tillsatte ministeriet den 29 april 1977 en arbetsgrupp med uppgift att med beaktande av lagen om självstyrelse för Åland och landskapslagen om grunderna för skolväsendet på Åland utarbeta erforderliga ändringsförslag rörande fordringarna i studentexamen för de åländska abiturienterna i det andra inhemska språket samt utarbeta erforderliga förslag till ändring av stadgandena.

Till medlemmar i kommittén under ordförandeskap av undervisningsrådet Jouko Könnölä utsågs bl.a. utbildningschef Lennart Winqvist och rektor Börje Karlsson. Kommitténs arbete skulle vara slutfört senast den 31 oktober 1977 men förlängdes till utgången av mars 1978 medels ett beslut av undervisningsministeriet i oktober 1977. Samtidigt preciserade ministeriet arbetsgruppens uppdrag sålunda att den även bör framlägga alternativa förslag till lösningar av ifrågavarande problem.

Företrädare för landskapsstyrelsen uppvaktade undervisningsministern Kristian Gestrin i Helsingfors den 29 september 1977 för att utgående från en av lantrådet utarbetad promemoria framlägga de åländska synpunkterna på problemen med provet i finska för de åländska abiturienterna.

Arbetsgruppen sammanträdde i Mariehamn den 11 oktober och hörde då sakkunniga från landskapsförvaltningen.

Radio- och TV-frågan

Oy Yleisradio Ab meddelade i brev 23 december 1976 till landskapsstyrelsen att bolaget i nuvarande ekonomiska läge inte kan anskaffa apparatur för bandning av Finlands rundradios svenskspråkiga TV-program för återutsändning över Ålandssändaren. Bolaget kommer inte heller att med lånemedel anskaffa dylik apparatur.

Efter upprepade uppvaktningar från landskapsstyrelsens sida hos bolagets ledning synes dock vissa utsikter förefinnas att åstadkomma bandning av dessa program. Programmen skall sändas på bestämda tider över Ålandssändaren så att programkollisioner med Sveriges Radios TV 2 ej uppkommer.

Vad gäller radioutsändningar av Sveriges Radios P1 kommer hörbarheten att kunna förbättras efter det att en AM-sändare placeras på Åland. Med hänvisning till rådande ekonomiska förhållanden har bolaget meddelat att ukv-sändare däremot ej för närvarande kan installeras i Ålandssändaren.

Landskapsstyrelsen konstaterar att utvecklandet av radio- och TV-verksamheten i landskapet visserligen har en fast grund i avtalet den 29 juni 1976 mellan Ålands landskapsstyrelse och Oy Yleisradio Ab, men på grund av verksamhetens betydande krav på ekonomiska satsningar har dock utvecklingen ej skett i sådan takt som man kunde önska sig. Landskapsstyrelsen har för avsikt att fortsätta ansträngningarna för att nå de ställda målen, d.v.s. fullgod sebarhet i Sveriges Radios TV 1 över hela landskapet, möjligheter att vid behov banda och enbart över Åland sända program från Finland eller Sveriges TV 2 ävensom fullgod hörbarhet av Sveriges Radios Ukv-program i full utsträckning, inberäknat stereosändningar. Denna målsättning kommer att aktualiseras särskilt under år 1978 på den grund att avtalet med STIM i Sverige löper ut den 31 december sagda år.

En ljusning i landskapets radio- och TV-förhållanden på längre sikt kan skönjas i betänkande i Nordiska rådet angående nordisk radio och television via satellit, det s.k. Nordsat-projektet. Landskapsstyrelsen avgav 31 oktober 1977 inbegärt yttrande över betänkandet och kunde konstatera att betänkandets förslag om direktsändande satellit över Norden är värt att genomföra. Målsättningen i betänkandet, som går ut på ökat utbud av och ökad valfrihet bland radio- och televisionsprogram, sammanfaller väl med på Åland rådande uppfattning om framtida kommunikationspolitik i detta avseende. Landskapsstyrelsen förordade i enlighet härmed förslaget.

Frimärksfrågan

I brev den 22 december 1976 föreslog landskapsstyrelsen utgivning av frimärken med beteckningen "Åland" på en framträdande plats. Åtgärden bedömdes vara erforderlig därför att trafikministeriet tidigare under året förklarat att landskapet Åland ej kunde få rätt att utge frimärken för allmänt bruk.

Med anledning av framställningen tillsatte post- och telegrafstyrelsen en arbetsgrupp med uppdrag att utreda möjligheterna att utge frimärken för Åland. Utredningsgruppen, som består av tjänstemän inom post- och telegrafverket, har upprätthållit kontakter med landskapsstyrelsen. Landskapsstyrelsen avgav kompletterande motivering till initiativet i skrivelse 13 april 1977. Den 19 april 1977 framlade lantrådet och kanslichefen muntligen landskapsstyrelsens ståndpunkt i frågan inför arbetsgruppen.

Vid ett sammanträffande i Mariehamn 28 oktober 1977 redogjorde arbetsgruppens ordförande, ekonomidirektör Ossi Wuolle, för arbetsgruppens utredning samt begärda och erhöll utdrag ur landstingshandlingar där frågan berörts.

Arbetsgruppens utredning har visat sig få sådan omfattning, att resultatet kan avlåtats först under början av år 1978.

Transportstödsärenden

På framställning av landskapsstyrelsen tillsatte handels- och industriministeriet den 18 februari 1977 en arbetsgrupp under ordförandeskap av regeringsrådet Muttilainen med uppgift att utreda transportkostnaderna mellan Åland och riket samt klarlägga behovet av att sänka dessa kostnader till en skälig nivå och att i detta syfte göra nödvändiga beräkningar. Frågan hade därförinnan diskuterats ingående vid ett besök av minister Arne Berner i Mariehamn. I arbetsgruppen ingick såsom medlemmar bl.a. riksdagsman Gunnar Häggblom och chefen för näringsavdelningen Tor Mattsson. Arbetsgruppen avgav den 27 maj 1977 sitt betänkande, som gav vid handen att kostnaderna för sagda transporter jämfört med landsvägstransport betingar en merkostnad om 3,1 - 5,7 milj.mk/år.

Arbetsgruppen föreslog:

1. att handels- och industriministeriet vidtar åtgärder för att sänka varutransportavgifterna i trafiken mellan Åland och riket till en skälig nivå genom att i statsförslaget föreslå upptagande av ett anslag för att stöda dessa transporter,
2. att utbetalandet av detta transportstöd i detta skede handhas av handels- och industriministeriets transportstödsbyrå,

3. att stödet beviljas de finska trafikidkare som handhar denna trafik och vilka har linje- eller beställningstrafiktillstånd för handhavandet av trafiken mellan Åland och riket,
4. att grunderna för stödets utanordnande utformas så, att det inte uppstår ett automatiskt behov att höja anslaget,
5. att stödet icke gäller enhetsprisprodukter och s.k. bulklastvaror, samt
6. att man bör fästa speciell uppmärksamhet vid utvecklandet av transportsystemet.

Handels- och industriministeriet har i ärenden inbegärt yttranden av statsrådets kansli, finansministeriet, trafikministeriet, inrikesministeriet, Ålands landskapsstyrelse, Statens skärgårdsdelegation och Industrins Centralförbund, men har tillsvidare icke vidtagit åtgärder för att förverkliga arbetsgruppens förslag. Inte heller har anslaget för ändamålet upptagits i 1978-års budget. Landskapsstyrelsen avser att påskynda ärendets behandling.

Överenskommelseförordningar

Av de överenskommelseförordningar för vilka regogjords i föregående berättelse har tre utfärdats, nämligen

- förordningen om förvaltningen av lönegarantiärenden i landskapet Åland (5/77)
- förordningen angående handhavandet av i lagen om exportgaranti avsedda uppgifter i landskapet Åland (83/77) samt
- förordningen angående ändring av förordningen om veterinärvården i landskapet Åland (84/77).

Ytterligare två överenskommelseförordningar har utfärdats under år 1977, nämligen

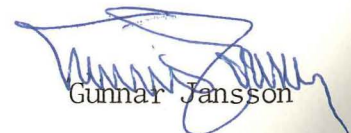
- förordningen om förvaltningen av vissa till socialvården samt till nykterhetsväsendet och alkoholinspektionsverksamheten hörande uppgifter i landskapet Åland (den 23 december 1977, FFS 1039/77) och
- förordningen om arkivförvaltningen i landskapet Åland (samma dag, FFS 1040/77)

I föregående berättelse till självstyrelsepolitiska nämnden redogjorde landskapsstyrelsen för innehållet i dessa förordningar.

V i c e l a n t r å d

Karl Sundblom

Kanslichef

Gunnar Jansson